

nega. En català l'accentuació fou sempre en la *ó*, com s'explica per l'origen i es comprova per la grafia oriental *monsónaga*, que documento. El tenim ja en les *Homilies*: «homicidis, adulteris, fornicacions, *monzonges*, perjuris ---», «gardar nos devem de mala voluntat e de leges paraules e de *monçonges*» (4v23, 7r1), amb *g* oclusiva, grafia per un singular *monçonga*.

En lloc de tal forma sincopada, que també veiem en doc. ross. de 1295 («cel qui veritat celaria e seria trobat en *messonge*», *RLR* v, 82), tenim quasi sempre la conservació de la postònica, que és més normal en català darrere -*n*- (cf. *mànega*, *rènec*, *rònega*, *eslleneçar* etc.): «veritat o *mensónaga*» en la *Questa* de Reixac (46.24), que més sovint porta *monsónaga* (157.14), «tendrà-se hom en *monsónaga* què millor n'i aça de vós» (10.22, 'hom considerarà mentida que hi hagi cavaller millor'); «ans creuria que àngel me pogués dir falsa, e que tots los senyals divinals e maravelles serien *monsónegues*, enans que yo no creuria que Tu, senyor meu, no m'haguesses piatat e misericòrdia», *Boliver (Excitatori)*, 224; en una oració mallorquina: «ages de mi mercè, Senyor Déu, e auges la mia oració: fiyls d'òmens ¿tro quant aurets lo cor dur, que amats vanitats e cercats *monsónega?*» (atribuïda a Romeu Burguera, S. xiv, *JMBover, BiEscrBal.* I, 123). En el *Maldit*, Cerverí, v. 76, degué usar la forma llemosina *messonja* (o la variant de les *Homilies*), i el copista d'Urgell, S. xiv, ho canvià en la forma catalana *monçónega*, amètrica (Eiximenis ho esmena en *falsia, EntreDL* I, 232).

En els mss. de les *VidesR* apareix el mot en tota una sèrie de variants (*monsonega*, *mesonegua*, *marsonnegua*, *mosenegua*, *mesonya*, *masorgue*, i un sol cop *mosserga*). A propòsit del cast. *MONSERGA* 'falòrnia' les detallo i en dono una explicació fonètica (*DECH* IV, 130b): que aquest mot familiar castellà sigui manlleu d'una variant occitana (o rossellonesa arcaica, amb influència occitana) és una qüestió dubtosa, ben inversemblant per moltes raons (pp. 129-131), però darrerament, tenint en compte aqueixes variants que no es coneixien, ja no es pot resoldre amb una negativa resolta com la que jo hi havia oposat: veg. allí, 130b31-49.

Monçoneguer 'mentidor, fallaç': «Jhesuchrist --- dien éls que fo *mesoneger*, con él fos via, veritat e vida», *VidesR* (P, 84v2, n. 123, *mosserger* B, trad. *mendacem*), «maraveles *monsonegueres*» (P, 3v1, «miracles *morsonegués*» B); *monsoneguer* assegurat pel metre, Eiximenis (*EntreDL* I, 229ss., = igual *Terc*, cap. 950ss.); «femnes --- fan --- plasens los enics --- / e-ls trists, cuyndes, / e-ls *monsongers* verays», Cerverí (*Maldit*, v. 200, si bé el ms. ho canvia en la forma catalana, amètrica, *monçonegers*); «hòmens lagoters ne hipòcrits --- són los majors *monsoneguers* e falsaris que sien en lo món», Eiximenis (*Regiment*, *NCL.*, 89.18); «Tu est veritat e yo no era ab Tu, mas ab gran malícia me n'era lunnyat; e só-m en falsa atrobat: car sens tu, tot hom és *monsoneguer* e falsiós», *Boliver (Excitatori)*, 33; «per mort reparist la tua gran errada, per ço que dues vegades no fosses troba-

da *moçoneguera*», *Curial (NCL.* III, 149). *Monçonegueria* o *mençonegueria*.

¹ Per encreuament amb *desdir*, alguns diuen *desmentir*, en aquest sentit: «aquella és una font que no *dazmèn* mai», Taradell 1935. — ² Hi afegeixo una les dades més remotes cronològicament; a l'Alt Aragó: «debuerunt jurare duos vicinos --- sed non potuerunt jurare pro *mentira*», doc. d'entre 1038 i 1049, *Cartulari de Fanlo* (p. 28). — ³ És amplifcació del ll. vg. tardà *mentio*, -*onis*, 'mentida', documentat en algunes gloses, i probablement resultant d'un més antic i també vulgar *mentitio* (Walde-H. II, 68.29; Ernout-M., 3706). Veg. l'important article pòstum de Jud, *VRom.* XI, 119-123; i cf. Dupire, *Mél. Haust*, 1939, 127ss.; Långfors, *Rom.* LXVI, 269. No és gens segur que hi vagi haver una variant **MENTIONIA*, car l'it. *menzogna* potser es prengué del fr. antic, on *mençoigne* es pot explicar com a alternativa fonètica del comú *mensonge* (*bugla* sembla haver dominat sempre, i els derivats antics o antiquats *menzognero*, -*ere*, Ss. XIII i XVI es troben en textos sospitosos d'afrancesament). L'una i l'altra, i sobretot **MENTIONICA*, es compendrien millor com a extreus d'un mot per a 'mentider', derivat de *MENTIO* amb -*ICARIUS* (cat. *monçoneguer*, fr. *mensonger* etc., cf. *pedreguer*, *pedregós*, *llenegós*, *ronseguer*, *punxegut* etc.).

Mentironera, *mentirós*, V. *mentir*

MENTÓ, 'extrem inferior de la cara', derivat del ll. *MENTUM* id., probablement forma influida pel fr. i oc. *menton*, més aviat que derivat català d'arrel autòctona. □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

No el trobem més que en algunes fonts antigues en vers (Llull) o de l'extrem Nord: «Vesec Sent Johan, que --- los benesia; hon, con Sent Marcel vengués a e<1>l de gino<1>lós, Sent Johan lo pres per lo *mentó* de la barba e l baysà», *VidesR*, 189v2, on tradueix *mentum* de l'original llatí (572.33); és, doncs, en un text escrit en el Conflent, prop del límit occità, on els monjos de Cuixà posaren un mot que no els devia ser gaire foraster, induïts pel mot que traduïen, i tanmateix aclarint-lo amb l'afegit «de la barba»: en efecte, una forma equivalent del fr. *menton*, amb caràcter autòcton, només existeix en llengua d'oc i en alguns parlars rètics i de l'Alta Itàlia, veg. M-Lübke, *W. u. S.* XII, 5-7, *REW* 5532. Altrament també tenia un cert curs, en relació amb l'armadura del cap del cavaller, camps d'idees on tingué sempre gran validesa el llenguatge de França.

DERIV.: *Mentonera*.

CPT.: *Mentagra*, format segons *podagra* i *quiragra*.

Mentol, *mentolat*, *mentona*, V. *menta* *Mentonera*, V. *mentó* *Mentor*, V. *ment*

MENTRE, abreuament del medieval *dementre*, que prové d'un més antic *domentre*, conservat en llenguatges molt afins al nostre; i aquest, del ll. *DŪM* in-